

Sisällys

1	Hyvän hallinnon oikeudelliset perusteet	1
1	Perusoikeus hyvään hallintoon	1
1.1	Menettelylliset perusoikeudet	1
1.2	Hyvän hallinnon takeet	2
1.3	Hyvän hallinnon merkitys perusoikeutena	4
1.4	Hyvän hallinnon vaatimukset viranomaiskoneiston ulkopuolella	6
2	Eurooppaoikeuden vaikutus hallintomenettelyyn	8
2.1	Eurooppalainen hyvä hallinto	8
2.2	Perusoikeus hyvään hallintoon EU-oikeudessa	8
2.3	Euroopan neuvoston määrittelemä menettelyoikeus	19
3	Hallintolain suhde muuhun lainsäädäntöön	20
3.1	Hallintolain suhde aineelliseen lainsäädäntöön	20
3.2	Hallintolain suhde muihin menettelyä koskeviin säännöksiin	21
3.3	Hallintolaki ja EU-oikeuden menettelynormit	25
2	Hallintolain soveltamisala	31
1	Soveltamisalan perusteet	31
1.1	Velvollisuudet ja oikeudet hallintoasian käsittelyssä	31
1.2	Hallintolain kohde ja soveltajat	32
2	Hallintolain asiallinen soveltamisala	32
2.1	Hallintolaki ja hallinnon toimintamuodot	32
2.2	Hyvän hallinnon perusteet hallintolaissa	35
2.3	Menettely hallintoasian käsittelyssä	36
2.4	Hallintoasiat	37

2.5	Hallintolain soveltaminen hallintosopimukseen	45
2.6	Hallintolain soveltamisalan rajoitukset	49
2.7	Mitä hallintolaissa ei säännellä?	53
3	Hallintolain organisatorinen soveltamisala	53
3.1	Viranomaiset	54
3.2	Julkista hallintotehtävää hoitavat yksityiset	59
3.4	Hyvän hallinnon perusteet eurooppalaisessa hallinnossa	64
3.5	Hallintolain soveltamisen ulkopuolelle jäävät tahot	65
3	Hyvän hallinnon periaatteet	67
1	Tavoitteena hyvä hallinto ja oikeusturva hallintoasioissa	67
1.1	Miksi hyvää hallintoa tavoitellaan?	67
1.2	Hyvän hallinnon merkityksiä	68
1.3	Hallintolain tavoitteet	71
2	Hallinnon keskeiset oikeusperiaatteet	73
2.1	Hallinnon lainalaisuus ja lakisidonnaisuus	73
2.2	Hallinnon oikeusperiaatteet	80
2.2.1	Yhdenvertaisuusperiaate	83
3	Hallinnon palveluperiaate	103
3.1	Viranomaispalvelut ja hallinnon asiakkaat	103
3.2	Palveluperiaatteen sisältö	104
4	Julkisuusperiaate ja hallinnon avoimuus	107
4.1	Julkisuusperiaatteen merkitys ja tehtävät	107
4.2	Julkisuusolettama hallinnossa	108
4.3	Julkisuusperiaatteen kohde	109
4.4	Julkisuusperiaatteen toteuttamistavat	110
5	Hyvän hallinnon toteutumisen valvonta	110
5.1	Yleinen laillisuusvalvonta	110
5.2	Hallintokantelu ja hallinnon yleinen laillisuusvalvonta	112
5.3	Komission valvontavalta	114
6	Vastuu hyvän hallinnon toteuttamisesta	116

4	Hallintoasian vireillepano ja käsittely viranomaisessa	119
1	Hallintoasian vireillepano viranomaisessa	119
1.1	Vireillepanijat	119
1.2	Kirjallinen ja suullinen vireillepano	120
1.3	Sähköinen vireillepano	121
1.4	Vireillepanon muodolliset vaatimukset	123
1.5	Vireillepanon sisällölliset vaatimukset	125
1.6	Vireillepanon toteuttaminen	127
2	Määräajat vireillepanossa ja asian käsittelyssä	128
2.1	Vireillepanon määräaika	129
2.2	Asian selvittämiseen liittyvät määräajat	131
2.3	Asian käsittelyaikaa koskevat määräajat	131
2.4	Uuden määräajan myöntäminen	132
3	Asiakirjan siirtäminen toimivaltaiselle viranomaiselle	134
3.1	Siirtämisen edellytykset	134
3.2	Siirron toteuttaminen	135
4	Asiakirjan täydentäminen	137
4.1	Oma-aloitteinen täydentäminen	137
4.2	Tilaisuuden varaaminen täydentämiseen	138
5	Asian vireilletulo ja vireilletulon oikeusvaikutukset	140
5.1	Vireilletulon ajankohta	140
5.2	Asioiden käsittelyjärjestys	143
5.3	Vireilletulon vaikutukset	144
5.4	Vireilläolon päättyminen	145
6	Hallintoasian käsittelytavat	146
6.1	Kirjallinen käsittely	146
6.2	Sähköinen käsittely	146
6.3	Suullinen käsittely	147
6.4	Hallintosopimuksen käsittely	149
6.5	Asioiden käsittely tosiasiallisessa hallintotoiminnassa	151
7	Asianosainen hallintoasian käsittelyssä	151
7.1	Mitä asianosaisasema merkitsee?	151

7.2	Asianosaiskelpoisuus	153
7.3	Asianosaisaseman määräytyminen	153
8	Puhevallan käyttäminen asian käsittelyssä	160
8.1	Hallintomenettelykelpoisuus	160
8.2	Asiavaltuus puhevallan käyttämiseen	160
8.3	Asiamies ja avustaja	160
8.4	Vajaavaltaisen puhevallan käyttäminen	162
8.5	Edunvalvojan oikeus käyttää puhevaltaa	162
8.6	Oikeushenkilön puhevallan käyttäminen	163
9	Kulut ja maksut hallintoasian käsittelyssä	163
9.1	Hyvän hallinnon perusteiden toteuttaminen	163
9.2	Menettelyn maksullisuus	164
9.3	Vastuu hallintoasian käsittelyn aiheuttamista menettelykuluista	165
5	Hallintomenettelyn laatuvaatimukset	167
1	Asianmukainen käsittely ja hyvä palvelu	167
1.1	Käsittelyn asianmukaisuus	167
1.2	Käsittelyn tasapuolisuus ja asioiden yhdessä käsitteleminen	168
1.3	Hallinnon hyvä laatu	171
2	Käsittelyn viivytyksettömyys	172
2.1	Joutuisa käsittely	172
2.2	Joutuisan käsittelyn tehosteet	175
2.3	Arvio käsittelyajasta ja tieto käsittelyn etenemisestä	177
3	Käsittelyn puolueettomuus ja esteellisyysperusteet	177
3.1	Puolueettomuus ja riippumattomuus asian käsittelyssä	177
3.2	Esteellisyysperusteet	179
3.3	Esteelliset henkilöt	192
3.4	Esteellisyysperusteiden arviointi ja ratkaiseminen	195
3.5	Esteellisyysperusteiden vaikutukset	199
3.6	Esteellisyysperusteiden ennakkoarvioinnit	200

4	Hyvä kielenkäyttö ja käsittelyn kieli	202
4.1	Hyvän kielenkäytön vaatimus	202
4.2	Asian käsittelyssä käytettävä kieli	203
4.3	Tulkitseminen ja kääntäminen	207
5	Viranomaisen neuvontavelvollisuus	209
5.1	Neuvonnan kohde ja sisältö	209
5.2	Neuvonnan antamisen edellytykset	211
5.3	Neuvonnan asianmukaisuus	213
5.4	Neuvonnan sitovuus	214
6	Käsittelyn julkisuus	216
6.1	Julkinen, kirjallinen ja ei-julkinen käsittely	216
6.2	Asian käsittely yleisön läsnäollessa	217
6.3	Käsiteltävien asiakirjojen julkisuus	219
7	Viranomaisten yhteistyö	219
7.1	Lojaalin yhteistyön periaate	219
7.2	Avustaminen hallintotehtävän hoitamisessa	222
7.3	Virka-apu	222
8	Oikeusturvan toteuttaminen ja edistäminen	224

6 Asian selvittäminen ja selvittämiskeinot 225

1	Selvittämiselvollisuus ja selvittämisvastuun jakautuminen	225
1.1	Hallintoasian selvittämisen tavoitteet ja sisältö	225
1.2	Selvittämisvastuun jakautuminen	227
1.3	Viranomaisen huolehtimisvelvollisuus	230
1.4	Asianosaisen selvittämiselvollisuus	234
1.5	Asianosaisen oikeus olla esittämättä selvitystä	238
1.6	Viranomaisen selvittämisvastuu	241
1.7	Selvityselvollisuus EU-oikeudessa	245
2	Viranomaisen selvityspyyntö	247
2.1	Selvityksen kohde ja sisältö	247
2.2	Selvityksen määräaika ja muut ehdot	248
3	Asianosaisen kuuleminen	248
3.1	Kuulemisen tehtävät	249

3.2	Kuulemisen sisältö ja kohde	250
3.3	Asianosainen kuulemisessa	252
3.4	Kuuleminen menettelynä	253
3.5	Poikkeukset asianosaisen kuulemisesta	257
3.6	Kuulemisen oikeusvaikutukset	261
4	Asianosaisen tiedonsaantioikeus	261
4.1	Asianosaisjulkisuus – sisältö ja tarkoitus	261
4.2	Asianosaisjulkisuuden kohde	262
4.3	Asianosaisjulkisuuden toteuttaminen	266
4.4	Asianosaisjulkisuuden rajoitukset	267
4.5	Oikeus saada itseään koskevia tietoja	274
5	Osallistumisen ja vaikuttamisen keinot	276
5.1	Tiedon saamisen ja vaikutusmahdollisuuksien takaaminen	276
5.2	Asian vireilläolosta ilmoittaminen	280
5.3	Mielipiteiden kirjaaminen ja huomioon ottaminen	282
6	Katselmus	282
6.1	Katselmuksen edellytykset	282
6.2	Katselmuksen vireillepano	283
6.3	Katselmuksen toimittaminen	284
7	Tarkastus	285
7.1	Tarkastuksen edellytykset	285
7.2	Tarkastuksen vireillepano	287
7.3	Tarkastuksen tekeminen	288
7.4	Tarkastuskertomus	291
7.5	Tarkastuksen julkisuus	292
8	Suulliset selvityskkeinot	293
8.1	Suullisen vaatimuksen tai selvityksen esittämisen edellytykset	293
8.2	Suullinen menettely	294
8.3	Suullinen todistelu	295
8.4	Todistelumenettely	295

7	Päätöksenteko hallintoasiassa	297
1	Päätöksenteon yleiset puitteet	297
1.1	Oikeus saada päätös ja viranomaisen ratkaisupakko	297
1.2	Viranomaisen harkintavalta päätöksenteossa	298
1.3	Päätöksentekotapa	301
1.4	Hallinnollisen päätöksenteon ala	305
2	Päätöksen sisältövaatimukset	306
2.1	Päätöksen selvyys	306
2.2	Päätöksen sisältämät tiedot	307
3	Päätöksen perusteluvollisuus	309
3.1	Perustelujen tehtävät	309
3.2	Perustelujen sisältö	310
3.3	Poikkeukset perusteluvollisuudesta	312
3.4	EU-oikeuden vaatimukset päätöksen perusteluille	316
4	Päätöksen muotovaatimukset	317
4.1	Kirjallinen hallintopäätös	317
4.2	Sähköinen hallintopäätös	318
4.3	Suullinen hallintopäätös	318
5	Muutoksenhakua koskevat ohjeet päätöksessä	319
5.1	Oikaisuvaatimusohje ja valitusosoitus	320
5.2	Ilmoitus valituskiellosta ja valituskelvottomuudesta	324
6	Päätöksen tiedoksianto ja päätöksistä tiedottaminen	324
6.1	Viranomaisen tiedoksiantovelvollisuus	325
6.2	Tiedoksiannon oikeudellinen merkitys	326
6.3	Oikeus saada päätös tiedoksi	328
6.4	Tiedoksiantotavat	330
6.5	Tiedoksiantomenettely	333
6.6	Päätöksenteosta tiedottaminen	337
7	Päätöksen täytäntöönpano	340
7.1	Hallinnollisen täytäntöönpanon sisältö	340
7.2	Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus	341
7.3	Täytäntöönpanokeinot	342

8	Viranomaisten toiminnan julkisuus	345
1	Julkisuusperiaate	345
1.1	Julkisuus perusoikeutena	345
1.2	Julkisuuden rajoitukset	346
1.3	Julkisuuden sääntely	346
2	Viranomaisen velvollisuus toteuttaa julkisuutta	347
2.1	Viranomaisen tiedonantovelvollisuus	347
2.2	Julkisuusmyönteinen harkintavallan käyttö	348
3	Viranomaisen asiakirja julkisuuden kohteena	349
3.1	Asiakirjat ja tieto	349
3.2	Viranomaisen asiakirjat	350
4	Valmisteluasiakirjojen julkisuus	355
4.1	Asiakirjan tuleminen julkiseksi	355
4.2	Viranomaiselle tulleet asiakirjat	355
4.3	Viranomaisen laatimat asiakirjat	356
4.4	Viranomaisen harkintavalta	357
5	Oikeus saada tieto asiakirjasta	358
5.1	Mitä asiakirjan julkisuus merkitsee?	358
5.2	Kenellä on oikeus saada tieto asiakirjasta?	360
6	Julkisuuden toteuttaminen	361
6.1	Tiedon pyytäminen	361
6.2	Viranomaisen menettelyvelvollisuudet	363
6.3	Päätöksenteko	364
6.4	Tiedon antamistavat	367
6.5	Maksut tiedon antamisesta	368
6.6	Hyvä tiedonhallintatapa	368
6.7	Oikeusturvakeinot	369
7	Salassapito	370
7.1	Salassapitovelvollisuuden sisältö	370
7.2	Salassapidon kohteet	372
7.3	Salassapidon perusteet	374
7.4	Salassapitoperusteen tulkinta ja soveltaminen	383
7.5	Tiedon antaminen salassa pidettävästä asiakirjasta	388

9	Hallintopäätöksen korjaaminen, muuttaminen ja kumoaminen	389
1	Oikeusturva hallintoasioissa	389
1.1	Oikeusturvakeinojen ryhmittelyä	389
1.2	Oikeusturvakeinot julkisissa palveluissa	392
1.3	Asianmukaisen menettelyn turvaaminen	393
2	Hallintopäätöksessä olevan virheen korjaaminen	394
2.1	Asiavirheen korjaaminen	394
2.2	Menettelyvirheen korjaaminen	398
2.3	Uusi selvitys	399
2.4	Kirjoitusvirheen korjaaminen	400
2.5	Korjaamismenettely	401
2.6	Korjaamismenettelyn suhde muutoksenhakuun	403
3	Oikaisuvaatimus muutoksenhakukeinona	405
3.1	Oikaisuvaatimus	405
3.2	Oikaisuvaatimusmenettely	406
4	Hallintoasian uudelleen käsittely	408
5	Hallintopäätöksen muuttaminen tai kumoaminen valituksen perusteella	410
5.1	Muutoksenhakukeinot	410
5.2	Muutoksenhakuoikeuden takeet	410
5.3	Hallintovalitus ja kunnallisvalitus muutoksenhaun perusmuotoina	412
5.4	Oikeus tehdä valitus	414
5.5	Valituksen kohde ja valituskelpoisuus	416
5.6	Valitusmenettely	420
6	Hallintoriitamenettely	421
7	Lainvoimaisen hallintopäätöksen muuttaminen tai kumoaminen	422
7.1	Lainvoimaiset hallintopäätökset	422
7.2	Hallintopäätöksen purkaminen	423
7.3	Hallintopäätöksen poistaminen	423
7.4	Uuden määräajan määrittely	424

Kirjallisuusluettelo 425

Oikeustapaushakemisto 431

Asiahakemisto 437
